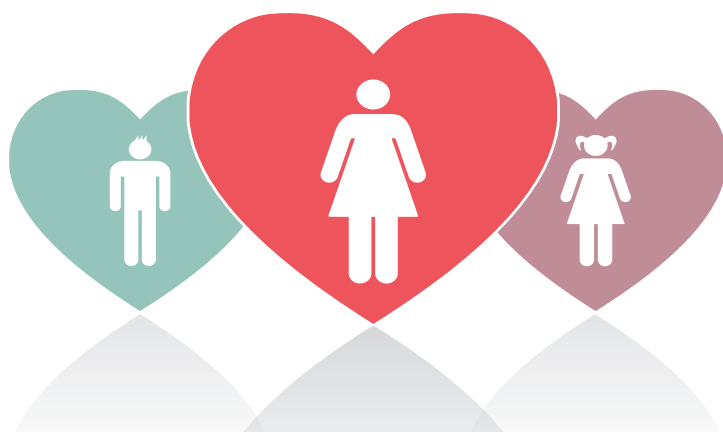

ISTRAŽIVANJE O POLOŽAJU
SAMOHranih
MAJKI
U LOKALNIM ZAJEDNICAMA U SRBIJI

FONDACIJA ANA I VLADE DIVAC

Autorke:

Snežana Stojanović
Tanja Bjelanović

Istraživanje su sprovele organizacije civilnog društva:

Miona, Aleksandrovac
Lužničke rukotvorine, Babušnica
Roditelj, Beograd
Laris, Čačak
Okular, Čičevac
Lav, Pirot

Sadržaj ovog dokumenta je odgovornost Fondacije Ana i Vlade Divac i ne predstavlja nužno stavove i mišljenja Evropske unije.

Copyright © Fondacija Ana i Vlade Divac, 2019.

ISTRAŽIVANJE O POLOŽAJU
SAMOHraniH
MAJKI
U LOKALNIM ZAJEDNICAMA U SRBIJI

FONDACIJA ANA I VLADE DIVAC

BEOGRAD, 2019.

Sadržaj

1. UVOD	7
2. METODOLOGIJA	8
3. NALAZI U LOKALNIM ZAJEDNICAMA	
3.1 ALEKSANDROVAC	9
3.2 BABUŠNICA	10
3.3. BEOGRAD/ZEMUN	12
3.4.ČAČAK	15
3.5.ĆIĆEVAC	16
3.6.PIROT	18
4. OPŠTI NALAZI I PREPORUKE	21

UVOD

U ovom izveštaju su predstavljeni rezultati istraživanja položaja samohranih majki u lokalnim zajednicama u Srbiji, koje je sprovedeno u okviru projekta "Jačanje rodne jednakosti i položaja samohranih majki na tržištu rada u Srbiji", realizovanog od strane Fondacije Ana i Vlade Divac u partnerstvu sa Cetrom za dostojanstven rad, a uz podršku Delegacije Evropske unije u Srbiji.

Projekat ima za cilj analizu trenutne situacije i potreba samohranih majki u Srbiji i zagovaranje za njihov bolji položaj, kako bi se adekvatnije odgovorilo na probleme sa kojima se one suočavaju.

Istraživanje je sprovelo šest organizacija civilnog društva iz šest gradova-opština u Srbiji koje su dobile grant:

- Miona, Aleksandrovac
- Lužničke rukotvorine, Babušnica
- Roditelj, Beograd
- Laris, Čačak
- Okular, Čičevac
- Lav, Pirot

Istraživanje je realizovano u saradnji sa koordinatorkom projekta Ivonom Gvozdenović i konsultantkinjama Tanjom Bjelanović i Snežanom Stojanović.

METODOLOGIJA

Cilj istraživanja je bio da se prikupе podaci o položaju samohranih majki koje imaju maloletnu decu (do 18 godina) u šest gradova/opština (Beograd-Zemun, Pirot, Babušnica, Čačak, Čičevac, Aleksandrovac).

Osnovni instrument ispitivanja je bio upitnik kombinovanog tipa (posebno kreiran), sa pitanjima sa višestrukim izborom i pitanjima otvorenog tipa. Upitnik je obuhvatao osnovna pitanja o porodici, strukturi porodice, socio-ekonomskom statusu i izazovima u svakodnevnom funkcionisanju. Istraživanje je sprovedeno u periodu decembar 2018-februar 2019. Prikupljeno je ukupno 150 upitnika. Sledi prikaz po gradovima:

R.br.	Grad/opština	Broj upitnika
1	Aleksandrovac	25
2	Babušnica	23
3	Beograd (Zemun)	36
4	Čačak	20
5	Čičevac	21
6	Pirot	25
	Total	150

Ispitivanju na terenu je prethodila radionica sa predstavnicama organizacija koja je imala za cilj upoznavanje sa upitnikom, ujednačavanje pristupa prema ispitanicama i načina davanja podrške od strane mentorki.

Rezultati istraživanja će biti korišćeni u svrhe i unapređenja položaja samohranih majki na tržištu rada u Srbiji i planiranja novih projekata Fondacije Ane i Vlade Divac.

3. NALAZI U LOKALNIM ZAJEDNICAMA

3.1 ALEKSANDROVAC

Uzorkom je obuhvaćeno 25 samohranih majki, starosti od 26 do 54 godine. Najveći broj ispitanica je iz Aleksandrovcu (16), a ostale ispitanice su iz mesta Donje i Gornje Zleginje. Najveći broj ispitanica (13) imaju završenu srednju školu, njih 9 ima završenu visoku školu, dok 3 ispitanice imaju završenu samo osnovnu školu.

Nešto više od polovine ispitanica je aktuelno zaposleno, sa različitim radnim statusom (13). Samo 3 ispitanice imaju ugovor o radu na neodređeno vreme, dok su 3 ispitanice navele da iako su zaposlene nemaju regulisane ugovore o radu. Dve ispitanice imaju ugovor o privremenim i povremenim poslovima, a dve ispitanice imaju ugovore o radu na tri meseca. 12 ispitanica nema zaposlenje, a samo njih 3 je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje.

Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (7), 5 ispitanica navodi da ima podršku roditelja, a 3 ispitanice se izdržavaju preko povremenih poslova. 12 ispitanica nije odgovorilo na ovo pitanje.

Sve ispitanice žive u domaćinstvu sa decom. Većina njih (17) su prošle proces razvoda i formalno su razvedene. Njih 7 je u izvanbračnoj vezi, a 1 je udovica.

Najveći broj ispitanica ima po jedno dete, uzrasta od 10 do 15 godina (13). Starije dece iznad 18 godina ima ukupno 7. Od svih ispitanica samo je jedna navela da ima dete sa invaliditetom, ali nije navela koji je invaliditet u pitanju.

Najveći broj ispitanica je rodilo decu u braku (14), a njih 8 je rodilo decu u izvanbračnoj vezi. Od ukupnog broja dece rođene u izvanbračnoj vezi, 3 ispitanice navode da očinstvo za njihovu decu nije priznato.

10 ispitanica su odvojene manje od pet godina od svojih bivših partnera, dok je njih 10 odvojeno više od deset godina.

Skoro trećina ispitanica (9) je odgovorilo potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. Najveći broj ispitanica je odgovorilo da se taj kontakt održava redovno i bar jednom nedeljno. 10 ispitanica je negativno odgovorilo na pitanje i čak njih 7 je navelo da je razlog za to što otac ne želi da vidi decu. Veći deo ispitanica (14) prima alimenataciju od očeva svoje dece, 8 ispitanica je navelo da je to redovno. 10 ispitanica se negativno izjasnilo.

11 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (14) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom (11) i fizičkom nasilju (10). 5 ispitanica je navelo da je u pitanju ekonomsko nasilje, a njih 2 da je u pitanju bilo i seksualno nasilje. Uglavnom se svi oblici nasilja javljaju u grupama.

Najveći broj ispitanica nema svoj stambeni prostor (84%). 9 ispitanica živi u stanu ili kući

svojih roditelja, a 9 ispitanice žive kao podstanari. 4 ispitanice imaju svoj stambeni prostor. 1 ispitanica je navela da živi kod svekra i svekrve, 1 ispitanica je navela da živi i dalje u kući kod bivšeg supruga, samo na različitom spratu.

Najveći broj domaćinstva broje dva (7) i tri člana (8). Malo manje su zastupljena petočlana i tročlana domaćinstva. Šestočlanih i sedmočlanih domaćinstava nema. Samo jedno domaćinstvo je osmočlano. U najvećem broju slučajeva ispitanice su navele da žive sa svojim roditeljima i sa decom.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće:

- Predrasude okoline prema samohranim majkama (15)
- Nerešeno stambeno pitanje (14)
- Nedostatak redovnih prihoda (14)
- Niska materijalna primanja (13)
- Nedostatak podrške od ustanova (12)

Samo jedna ispitanica je navela da nema nikakvih problema.

Najveći broj ispitanica nije tražilo podršku civilnog sektora. (10) ispitanica je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a samo 3 ispitanice su navele da jesu tražile pomoć ali nisu navele od koga.

Kao pomoći koje su dobile od institucija i udruženja ispitanice navode materijalnu pomoć (5) i različite informacije (4).

Ispitanice su navele da im aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju i to u vidu pronalaženja stalnog posla (7), kao i materijalna pomoć (6).

Zaključak:

Uzorkom je obuhvaćeno 25 samohranih majki, starosti od 26 do 54 godine.

Najveći broj ispitanica ima završenu srednju školu (13). Nešto više od polovine ispitanica je aktuelno zaposleno, sa različitim radnim statusom. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (7). Zanimljivo je da na pitanje kako se izdržavaju nije odgovorilo 12 ispitanica. Najveći broj ispitanica ima po jedno dete, uzrasta od 10 do 15 godina (13). 10 ispitanica su negativno odgovorile na pitanje da li dete ima kontakt sa ocem, čak njih 7 je navelo da je razlog za to što otac ne želi da vidi decu. Veći deo ispitanica (14) prima alimenataciju od očeva svoje dece. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (14) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom (11) i fizičkom nasilju (10). Najveći broj ispitanica nema svoj stambeni prostor (84%). Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće: Predrasude okoline prema samohranim majkama (15), Nerešeno stambeno pitanje (14) i Nedostatak redovnih prihoda (14). Najveći broj ispitanica nije tražilo podršku udruženja (10). Ispitanice su navele da im aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju i to u vidu pronalaženja stalnog posla (7), kao i materijalna pomoć (6).

3.2 BABUŠNICA

Uzorkom je obuhvaćeno 23 samohrane majke, starosti od 26 do 54 godina. Najveći broj ispitanica je iz Babušnice (12). Ostale ispitanice su iz seoskih područja oko Babušnice (Gorčince, Gornje Krnjevo, Radoševac...).

Najveći broj ispitanica (15, 65%) imaju završenu srednju školu, 1 ispitanica nema završenu osnovnu školu, 4 ispitanice imaju završenu samo osnovnu školu, a njih 3 ima završenu visoku školu.

Skoro 70% ispitanica nije ekonomski obezbeđeno jer nemaju posao. 16 ispitanica nema zaposlenje, 7 ispitanica je aktuelno zaposleno, a 6 ispitanica imaju ugovor o radu na neodređeno vreme. Samo njih 7 od svih nezaposlenih je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje.

Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (8), 4 ispitanice preko povremenih poslova.

Ispitanice su razvedene, njih 14. Aktuelno samo 4 je u izvanbračnoj vezi, a 4 su udovice.

Veći broj ispitanica ima po jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta ispod 10 godina (19). Samo jedno dete je starije od deset godina. Samo jedna ispitanica je navela da ima dete sa invaliditetom, ali nije navela koji je invaliditet u pitanju.

Najveći broj ispitanica je rodilo decu u braku (13), dok je njih 9 rodilo decu u izvanbračnoj vezi. 9 ispitanica su odvojene manje od pet godina od svojih bivših partnera, dok je njih 7 odvojene više od pet godina.

14 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. Najveći broj ispitanica je odgovorilo da se taj kontakt održava uglavnom vikendom. 9 ispitanica je negativno odgovorilo na pitanje. Kao razloge ispitanice su navele da otac ne želi (3) i smrt oca (3).

9 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece, 4 ispitanica je navele da je to redovno, a 2 povremeno. 13 ispitanica se negativno izjasnilo, što je više od polovine ispitanica.

15 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (8) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom (8), fizičkom (7) i ekonomskom nasilju (8).

Skoro cela grupa ispitanica nema svoj stan što ukazuje na njihov zavisni položaj. Samo 1 ispitanica ima svoj stambeni prostor. 6 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, a 11 ispitanice žive kao podstanarke. 1 ispitanica je navela da živi kod svog dede, 1 ispitanica je navela da je podstanarka u roditeljskoj kući, 1 ispitanica je navela da živi u neuslovnom smeštaju.

Najveći broj domaćinstva broje dva (8) i tri (7) člana. Malo manje su zastupljena višečlana domaćinstva. U najvećem broju slučajeva ispitanice su navele da žive sa svojim decom i svojim roditeljima.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće:

- Niska materijalna primanja (12)
- Nedostatak redovnih prihoda (7)
- Nerešeno stambeno pitanje (8)
- Živim udaljeno od grada (6)
- Čuvanje dece (5)

22 ispitanica je navelo da nikada nisu tražile pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a samo 1 ispitanica je navela da je tražila pomoć od Crvenog krsta.

Kao pomoći koje su dobile od institucija i udruženja ispitanice navode materijalnu pomoć (14). 9 ispitanica nije odgovorilo na ovo pitanje.

Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu materijalne podrške (12), kao i udruženja koja se bave pitanjima i problemima samohranih majki.

Pitanja koja su postavljale ispitanice: Dokle ćemo ovako da živimo? Kolika su socijalna primanja?

Zaključak

Uzorkom je obuhvaćeno 23 samohrane majke, starosti od 26 do 54 godina. Najveći broj ispitanica (15, 65%) imaju završenu srednju školu. Skoro 70% ispitanica (16) nije ekonomski obezbeđeno jer nemaju posao. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (8). Veći broj ispitanica ima jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta ispod 10 godina (19). 14 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. 13 ispitanica se negativno izjasnilo da prima alimentaciju za decu, što je više od polovine ispitanica. 15 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju. Od 23, samo 1 ispitanica ima svoj stambeni prostor. Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeći: Niska materijalna primanja (12), Nedostatak redovnih prihoda (7) i Nerešeno stambeno pitanje (8). 1 ispitanica je samo navela da je tražila pomoć od Crvenog krsta. Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu materijalne podrške (12), kao i udruženja koja se bave pitanjima i problemima samohranih majki.

3.3 BEOGRAD/ZEMUN

Uzorkom je obuhvaćeno 36 samohranih majki, starosti od 21 do 50 godina. Od ukupnog broja, 20 ispitanica ima završenu srednju školu, a njih 16 ima završenu visoku školu.

19 ispitanica je aktuelno zaposleno, i najveći broj njih (12) ima ugovor o radu na neodređeno vreme. Skoro polovina ispitanica (17) nema zaposlenje, a samo njih 7 je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje.

Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz podršku roditelja (11), 4 ispitanice obavljaju povremene poslove, a 3 ispitanice primaju pomoć preko Centra za socijalni rad.

Ispitanice su uglavnom razvedene, njih 23. Njih 6 su udovice, dok je njih 7 u izvanbračnoj vezi.

Veći broj ispitanica ima više od jednog deteta. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (21). 11-oro dece je uzrasta od 5 do 10 godina(11), a ostali su stariji od 15 godina (9). 3 ispitanice su navele da imaju decu koja imaju intelektualne poteškoće.

Najveći broj ispitanica je rodilo decu u braku, dok je njih 3 rodilo decu u izvanbračnoj vezi, a 3 ispitanice imaju decu kojima očinstvo nije priznato.

23 ispitanice su odvojene manje od pet godina od svojih partnera, dok je njih 9 odvojene više od pet godina. 1 ispitanica je navele da nikad nije živela sa ocem svoje dece.

21 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem, i najveći broj njih je rekao da je to često (7), dok su se njih 5 izjasnile da je to jako retko, i njih 5 da je to jednom nedeljno. Manji broj njih je negativno odgovorio (15) na pitanje. Kao razloge za to najveći broj je naveo da otac ne želi, u 3 slučaja razlog je smrt oca. Jedna ispitanica je kao razlog neviđanja oca i deteta navele da dete to ne želi.

20 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece, njih 7 prima redovno dok ostale (13) navode da im alimentacija stiže povremeno. 3 ispitanice su navele da deca primaju penzije svojih očeva, a njih 8 se negativno izjasnilo.

20 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju(12), manje fizičko(3), dok je samo jedna ispitanica navele da je trpela seksualno nasilje od oca svog deteta.

19 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, dok njih 14 ima svoj stambeni prostor, a 3 ispitanice žive kao podstanari. Najveći broj domaćinstva (15) broji tri člana, i to su uglavnom ispitanice sa decom, i ispitanice sa decom i svojim majkama. Četvoročlana domaćinstva su malo manje brojna (11), dok dvočlanih i petočlanih domaćinstva ima po 4, a samo jedno domaćinstvo je šestočlano. Jedna ispitanica nije odgovorila.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće:

- Nedostatak podrške od ustanova (23),
- Niska materijalna primanja (18),
- Predrasude okoline prema samohranim majkama (18),
- Nedostatak redovnih prihoda (17) i
- Teškoće u nalaženju posla (16).

Najređe su ispitanice kao probleme navodile nedostatak podrške porodice i učenje sa detetom (ovaj podatak ne iznenađuje s obzirom da većina živi kod roditelja).

23 ispitanice je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a njih 13 je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje. Kao udruženja od kojih su tražile pomoć ispitanice su navele Udruženje samohranih majki Zemun. Pomoći koje su dobile od udruženja ispitanice su navele psihološko savetovanje (8), materijalnu pomoć (5) i pravnu pomoć (5). U nešto manjem broju ispitanice su navele da su dobijale obuke o roditeljstvu (3), aktivnosti za decu (3) i školski pribor (2).

Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (20), psihološka podrška da bi se lakše nosile sa problemima i sa teretom svakodnevnog funkcionisanja kao i sa teretom roditeljstva (9). Kao potrebnu pomoć navode i pomoć u čuvanju dece, preciznije rečeno pomoć oko upisa dece u vrtić. Takođe kao potrebnu pomoć navode pravnu pomoć u pitanjima razvoda, pitanja alimentacije. 3 ispitanice su navele da im je potrebna pomoć u svemu.

Zaključak

Uzorkom je obuhvaćeno 36 samohranih majki, starosti od 21 do 50 godina. Od ukupnog broja 20 imaju završenu srednju školu. Skoro polovina ispitanica (17) nema zaposlenje, a samo njih 7 je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz podršku roditelja (11). Veći broj ispitanica ima više od jednog deteta. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (21). 3 ispitanice su navele da imaju decu koja imaju intelektualne poteškoće. 21 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem, i najveći broj njih je rekao da je to često (7). 20 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju(12), manje fizičko(3). 19 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, dok njih 14 ima svoj stambeni prostor. Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće: Nedostatak podrške od ustanova (njih 23), Niska materijalna primanja (18), Predrasude okoline prema samohranim majkama (18). 23 ispitanice je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a njih 13 je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje. Kao udruženja od kojih su tražile pomoć ispitanice su navele Udruženje samohranih majki Zemun. Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (20), psihološka podrška da bi se lakše nosile sa problemima i sa teretom svakodnevnog funkcionisanja kao i sa teretom roditeljstva (9).

3.4 ČAČAK

Uzorkom je obuhvaćeno 20 samohranih majki starosti od 30 do 52 godine.

5 ispitanica imaju završenu samo osnovnu školu, 9 imaju završenu srednju školu, njih 4 ima završenu visoku školu, dok su 2 ispitanice navele da imaju završen fakultet.

Više od polovine grupe nema zaposlenje (12). 8 ispitanica je aktuelno zaposleno, a samo 2 ispitanice imaju ugovoro o radu na neodređeno vreme, dok su 4 ispitanice navele da iako su zaposlene nemaju regulasane ugovore o radu. Samo njih 4 je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz povremene poslove (12), 1 ispitanica je navela da se bavi poljoprivredom, 3 ispitanica imaju podršku šire porodice, a 2 ispitanice podršku roditelja.

Ispitanice su uglavnom razvedene, njih 13. Njih 4 u izvanbračnoj vezi, a 3 su udovice.

Veći broj ispitanica ima jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (10) i manje od 5 godina (9). Manji broj dece je stariji od 15 godina.(5). 16 ispitanice je navelo da deca nemaju nikakav invaliditet, dok se 3 ispitanica izjasnilo da deca imaju invaliditet. Jedna ispitanica je navela da ima dete sa astmom, jedna da ima dete sa dijabetesom. Jedna ispitanica nije odgovorila na pitanje. Najveći broj ispitanica je rodilo decu u braku (11) , dok je njih 8 rodilo decu u izvanbračnoj vezi. Jedna ispitanica je navela da je jedno dete rodila u braku, a drugo u izvanbračnoj vezi.

11 ispitanice su odvojene manje od pet godina od svojih supruge, dok je njih 9 odvojene više od pet godina.

14 ispitanica je odgovorilo potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. Najveći broj ispitanica je odgovorilo da se taj kontakt održava povremenim viđanjem (11). 3 ispitanice su negativno odgovorilo na pitanje. Kao razloge za to navele su da otac ne želi (2). 10 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece, ali samo 2 ispitanice su navele da je to redovno. 6 ispitanice se negativno izjasnilo.

10 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (9) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (6) i fizičkom nasilju (5). Nijedna ispitanica se nije izjasnila da je trepala seksualno i ekonomsko.

10 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, 1 ispitanica živi kod svekra, 3 ima svoj stambeni prostor, a 6 ispitanice žive kao podstanar. Najveći broj domaćinstva broje dva (5) i četiri člana (7). Malo manje su zastupljena petočlana i tročlana domaćinstva. Samo jedno domaćinstvo je sedmočlano. U najvećem broju slučajeva ispitanice su navele da žive sa svojim roditeljima i sa decom.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeći:

- Teškoće u nalaženju posla (8),
- Nerešeno stambeno pitanje (4) ,
- Niska materijalna primanja (4),
- Čuvanje dece (3) i
- Predrasude okoline prema samohranim majkama (3).

Ispitanice su navodile kako u Čačku nemaju nikakve pomoći za decu, i da im je jako teško što zavise od drugih. 19 ispitanica je navelo da nikada nisu tražile pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a jedna ispitanica nije odgovorila. Kao pomoći koje su dobile od institucija i udruženja ispitanice navode informacije (5), materijalna pomoć (4) i podrška u nalaženju posla (3). Na ovo pitanje nije odgovorilo 9 ispitanica.

Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (10), pomoć oko dece (5) i čuvanje dece (7), što podrazumeva i pomoć oko upisa dece u vrtić. Ispitanice su pomenule da im je potrebna finansijska podrška kako bi obezbedile deci dobre uslove života, a i da vrate dugove.

Zaključak

Uzorkom je obuhvaćeno 20 samohranih majki, starosti od 30 do 52 godine. Najveći broj ispitanica (45%) imaju završenu srednju školu, dok 25% ima završenu samo osnovnu školu. 60% ispitanica (12) nije ekonomski obezbeđeno jer nemaju posao. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novac koji dobijaju od obavljanja povremenih poslova (12). Veći broj ispitanica ima po jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina i manje od 5 godina (9). 14 ispitanica je odgovorilo potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. 10 ispitanica prima alimentaciju za decu, što je tačno polovina ispitanica. 10 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (9) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (6) i fizičkom nasilju (5). Nijedna ispitanica se nije izjasnila da je trepala seksualno i ekonomsko. Najveći broj ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja (10), a samo 3 imaju svoj stambeni prostor. Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće: Teškoće u nalaženju posla (8), Nerešeno stambeno pitanje (4) i Niska materijalna primanja (4). 19 ispitanica je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija. Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (10), čuvanje dece (7) i pomoć oko dece (5).

3.5 ČIĆEVAC

Uzorkom je obuhvaćena 21 samohrana majka, starosti od 25 do 50 godina. Najveći broj ispitanica je iz Čićevca(14). 4 ispitanice su iz mesta Stalać.

1 ispitanica nema završenu osnovnu školu, 5 ispitanice imaju završenu samo osnovnu školu, 9 imaju završenu srednju školu, njih 5 ima završenu visoku školu, a 1 ispitanica je navela da ima završen fakultet.

11 ispitanica je aktuelno zaposleno, a 6 ispitanice imaju ugovoro o radu na neodređeno. 2 ispitanice imaju ugovore na određeno vreme. 10 ispitanica nema zaposlenje, a samo njih 2 je prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje.

Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (5), 3 ispitanica navodi da ima podršku roditelja, a 3 ispitanice preko povremenih poslova. 1 ispitanica je navela prima penziju preminulog supruga.

Ispitanice su razvedene, njih 10. Njih 8 u izvanbračnoj vezi, a 3 su udovice.

Veći broj ispitanica ima po jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (10). Petoro dece je mlađe od 5 godina (5), a petoro između pet i deset godina (5). 19 ispitanice je navelo da deca nemaju nikakav invaliditet, 2 ispitanice nisu odgovorile.

Najveći broj ispitanica je rodilo decu u braku (13), dok je njih 3 rodilo decu u izvanbračnoj vezi. 3 ispitanice navode da očinstvo nije priznato. 1 ispitanica je navela da je jedno dete rođeno u braku a jedno u izvanbračnoj vezi.

9 ispitanice su odvojene manje od pet godina od svojih supruga, dok je njih 7 odvojene više od pet godina.

12 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. Najveći broj ispitanica je odgovorilo da se taj kontakt održava retko. 6 ispitanice su negativno odgovorilo na pitanje. Kao razloge 2 ispitanice su navele da otac ne želi da viđa decu, a 2 su kao razlog navele smrt oca.

10 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece, 5 ispitanica je navele da je to redovno, a 3 povremeno. 8 ispitanica se negativno izjasnilo.

7 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (10) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (8) i fizičkom nasilju (6). 5 ispitanica je navelo da je u pitanju ekonomsko nasilje a njih 3 da je u pitanju bilo i seksualno nasilje.

6 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, a 7 ispitanice žive kao podstanar. 7 ispitanica imaju svoj stambeni prostor. 1 ispitanica je navela da živi kod svkra i svekrve. Najveći broj domaćinstva broje dva (5) i tri (6) i četiri (5) člana. Malo manje su zastupljena višečlana domaćinstva. U najvećem broju slučajeva ispitanice su navele da žive sa svojim decom.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće:

- Niska materijalna primanja (14)
- Nerešeno stambeno pitanje (9)
- Nedostatak podrške od ustanova (7)
- Predrasude okoline prema samohranim majkama (7),
- Nedostatak redovnih prihoda (6)

16 ispitanica je navelo da nikada nisu tražile pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a samo 4 ispitanice su navele da jesu tražile pomoć od CSR i udruženja Peščanik. Kao pomoći koje su dobile od institucija i udruženja ispitanice navode materijalanu pomoć (7). Ispitanice su navele da im aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu materijalne podrške (12).

Ispitanice su iskazale zahvanost i navode da je ovo prvi put na ovom području da je neko pokazao interesovanje za probleme samohranih majki.

Zaključak

Uzorkom je obuhvaćeno 21 samohrana majka, starosti od 25 do 50 godina. Najveći broj ispitanica (9) imaju završenu srednju školu, dok 1 ispitanica nema završenu osnovnu školu. Malo više od 50% ispitanica je ekonomski obezbeđeno jer imaju posao. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz novčanu pomoć preko centra za socijalni rad (5). Veći broj ispitanica ima po jedno dete. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (10). 12 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. 10 ispitanica prima alimentaciju za decu, dok se 8 ispitanica negativno izjasnilo. 7 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (10) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (8) i fizičkom nasilju (6). 7 ispitanica je navelo da živi kao podstanar, dok 7 ispitanica imaju svoj stambeni prostor. Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće: Niska materijalna primanja (14), Nerešeno stambeno pitanje (9) i Nedostatak podrške od ustanova (7). 16 ispitanica je navela da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a samo 4 ispitanice su navele da jesu tražile pomoć od CSR i udruženja Peščanik. Kao pomoći koje su dobile od institucija i udruženja ispitanice navode materijalnu pomoć (7). Ispitanice su navele da im aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu materijalne podrške (12).

3.6 PIROT

Istraživanje je obavljeno na uzorku od 25 samohranih majki, starosti od 22 do 48 godina koje žive na teritoriji opštine Piroat. Najveći broj ispitanica je iz grada Pirota (16), dok 9 ispitanica živi u seoskim područjima opštine.

Od 25 majki, 4 ispitanice imaju završene samo osnovnu školu, 14 ima završenu srednju školu, a njih samo 7 ima završenu visoku školu.

Od svih ispitanica aktuelno je zaposleno 12, i najveći broj njih (8) ima ugovor o radu na neodređeno vreme. 3 ispitanice imaju ugovore o radu na tri meseca, a jedna ispitanica ima ugovor o radu na dve godine. 13 žena je nezaposleno, od kojih je samo 3 prijavljeno Nacionalnoj službi za zapošljavanje.

Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz podršku roditelja (9), 3 ispitanice primaju pomoć preko centra za socijalni rad, 2 imaju podršku šire porodice, a samo 1 ispitanica se izdržava pomoću povremenih poslova.

Ispitanice su uglavnom razvedene, njih 19 od 25. 4 žene su u izvanbračnoj vezi, a 2 su udovice.

Veći broj ispitanica ima više od jednog deteta. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (15). Nešto manji broj dece (13) je uzrasta od 5 do 10 godina. Sedmorice dece je mlađe od 5 godina, a samo 2 dece su stariji od 15 godina. 24 ispitanice je navelo da deca nemaju nikakav invaliditet, dok je 1 ispitanica navela da ima dete sa dijagnozom cerebrenalne paralize.

Najveći broj ispitanica je rodilo decu u bračnoj zajednici (20), dok je njih 4 rodilo decu u izvanbračnoj vezi. Jedna ispitanica je navela da je od dvoje dece jedno dete rodila u braku, a drugo u izvanbračnoj vezi.

13 ispitanica su odvojene manje od pet godina od svojih supruga, dok je njih 9 odvojene više od pet godina. 2 ispitanice su navele da nikad nisu živele sa ocem svoje dece.

14 ispitanica je odgovorila potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem i nije bilo posebnih zapažanja u odgovorima o učestalosti kontakta. 4 ispitanice su navele da je to često, 4 ispitanice da je to jednom nedeljno, 3 ispitanice da je to jednom mesečno, a 3 ispitanice se nisu izjasnile o učestalosti kontakta. 9 ispitanica je negativno odgovorilo na pitanje da li deca imaju kontakt sa ocem. Kao razloge za to najveći broj žena je naveo da otac ne želi (7). U dva slučaja razlog je smrt oca.

11 ispitanica prima alimentaciju od očeva svoje dece, ali samo 1 ispitanica je navela da je to redovno. 10 ispitanica je navela da je to povremeno. 12 ispitanice se negativno izjasnile, odnosno ne primaju alimentaciju za decu.

Kod pitanja o postojanju nasilja tokom braka 12 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (13) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (11) i fizičkom nasilju (10). Nijedna ispitanica se nije izjasnila da je trpela seksualno i ekonomsko nasilje.

Stambena situacija je različita u ovoj grupi. 9 ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, 1 ispitanica živi kod rođaka, a 1 kod sestre, dok njih 8 ima svoj stambeni prostor. od 25. samo 3 ispitanice žive kao podstanari.

Najveći broj domaćinstva broje dva člana (6) i pet članova (6). Četvoročlana (5), tročlana (4) i šestočlana domaćinstva (4) su manje brojna. U najvećem broju slučajeva (više od polovine) ispitanice su navele da žive sa roditeljima ili rodbinom (12), a 9 ispitanica je navelo da žive same sa decom.

Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su:

- Nerešeno stambeno pitanje (15),
- Nedostatak redovnih prihoda (14),
- Teškoće u nalaženju posla (14),
- Predrasude okoline prema samohranim majkama (13),
- Čuvanje dece (12)
- Održavanje kontakta sa ocem deteta (12).

Samo jedna ispitanica je navela da ima problem sa zdravljem jer je ona osoba sa invaliditetom. Najmanje navođen problem među ispitanicama iz Pirota je nedostatak podrške porodice što je slično u uzorku za Beograd.

21 ispitanica je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a njih 5 je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje. Kao ustanove od kojih su tražile pomoć ispitanice su navodile Centar za socijalni rad i Opština, kao i neka udruženja ali nisu specifikovala koja.

Pomoći koje su dobile od udruženja ispitanice su navele materijalnu pomoć (6), pravnu pomoć (5), psihološko savetovanje (2) i aktivnosti za decu (3).

Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (13), Kao potrebnu pomoć navode i pomoć u čuvanju dece (6), kao i to da bi volele da imaju veću podršku od očeva svoje dece (5) i podršku šire zajednice (3).

Ispitanice su navele da bi volele da je ljudima iz šire zajednice pojačana svest o problemima sa kojima se susreću samohrane majke. Ispitanice su izrazile zahvalnost što se neko interesuje za njih. Pitanja koja su se javila među ispitanicama iz Pirota bila su:

Kako da reši pitanje pretnje od bivšeg supruga, jer nijedna institucija gde je tražila pomoć ne reaguje, i kako da zainteresuje oca za njegovo dete.

Zaključak

Uzorkom je obuhvaćeno 25 samohranih majki, starosti od 22 do 48 godina. Najveći broj ispitanica imaju završenu srednju školu (56%). 13 ispitanica nije ekonomski obezbeđeno jer nemaju posao. Nezaposlene ispitanice se u najvećem broju izdržavaju uz podršku roditelja (9). Veći broj ispitanica ima više od jednog deteta. Najveći broj dece je uzrasta od 10 do 15 godina (15). 14 ispitanica je odgovorilo potvrdno na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim ocem. 12 ispitanica je navelo da ne prima alimentaciju za decu. 7 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. 12 ispitanica se izjasnilo da nije trpelo nikakav oblik nasilja. Ispitanice koje su navele da su trpele neki oblik nasilja (13) izjasnile su se u najvećem broju slučajeva da je reč o psihološkom nasilju (11) i fizičkom nasilju (10). Najveći broj ispitanica živi u stanu ili kući svojih roditelja, dok 8 ima svoj stambeni prostor. Problemi koje su ispitanice najčešće navodile su sledeće: Nerešeno stambeno pitanje (15), Nedostatak redovnih prihoda (14) i Teškoće u nalaženju posla (14). 21 ispitanica je navelo da nikada nisu tražili pomoć udruženja ili sličnih organizacija, a njih 5 je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje. Kao ustanove od kojih su tražile pomoć ispitanice su navodile Centar za socijalni rad i Opštinu Pirot. Kao pomoći koje su dobile ispitanice su navele materijalnu pomoć (6) i pravnu pomoć (5). Ispitanice su navele da im je aktuelno potrebna podrška u svakodnevnom funkcionisanju u vidu pronalaženju stalnog posla (13).

4. OPŠTI NALAZI I PREPORUKE

- Kao najveće probleme u četiri grada samohrane majke su navele predrasude okoline prema njima (Aleksandrovac, Pirot, Čičevac, Beograd) što ukazuje na izraženo prisustvo tradicionalnih obrazaca življenja i poimanja porodice.
- Kao veliki problem u svih šest opština majke su navele nedostatak redovnih prihoda, niska materijalna primanja što ukazuje na nepovoljan ekonomski položaj ovih porodica. Ovome doprinose i teškoće u zapošljavanju.
- Zanimljivo je da su samohrane majke u Beogradu istakle nedostatak podrške ustanova kao najveći problem pored prisutnih predrasuda.
- Problem nerešenog stambenog pitanja je prisutan kao izraženiji problem i našao se u svim gradovima kao izdvojen osim u Beogradu.
- Jedan od problema koji ispitanice često navode je problem u nedostatku pomoći pri čuvanju dece, što su dodatno objasnile kao poteškoće pri upisu dece u vrtić. Ovome verovatno doprinosi nedostatak kapaciteta predškolskih ustanova, što stvara dugačke liste čekanja.
- Prema dobijenim podacima u svakom gradu/opštini oko 50% ispitanica se izjasnilo da je u braku ili izvanbračnoj vezi trpelo neki oblik nasilja od svojih bivših partnera. Najveći broj ispitanica koji je potvrdno odgovorio na pitanje da li je trepeo neki oblik nasilja je u Aleksandrovcu (56%). Uglavnom se više oblika nasilja javlja udruženo. Fizičko, ekonomsko i seksualno nasilje je uvek praćeno i psihičkim. Psihičko nasilje je najčešće prisutno, potom fizičko pa ekonomsko i seksualno. Zanimljivo je da u Čačku i Pirotu nijedna ispitanica nije dala podatak da je trpela ekonomsko i seksualno nasilje. Prema dobijenim podacima ekonomsko nasilje najzastupljenije je u Babušnici (35%), čemu verovatno doprinosi velik broj ispitanica koje nisu ekonomski obezbeđene (70%). U Beogradu, Pirotu i Čačku nijedna ispitanica nije dala podatak da je trpela ekonomsko nasilje. Ovaj rezultat u Beogradu se može objasniti većom stopom obrazovanja kod ispitanica, većim brojem ispitanica koje imaju sigurno zaposlenje, dok to nije slučaj u Pirotu i Čačku.
- Seksualno nasilje najzastupljenije je u Čičevcu (14%), dok u Pirotu i Čačku nijedna ispitanica nije dala podatak o ovom vidu nasilja. Rezultati u Pirotu i Čačku možda mogu biti objašnjeni strahom ispitanica da otkriju određene stvari o sebi jer žive u patrijarhalnim sredinama gde su seksualno i ekonomsko nasilje još uvek tabu teme.
- Uglavnom je psihičko i fizičko nasilje podjednako zastupljeno, dok je razlika u zastupljenosti ova dva vida nasilja najvidljivija u Beogradu. U Beogradu je fizičko nasilje zastupljeno četiri puta manje od psihičkog, čemu sigurno doprinosi razvijenost zajednice u kojoj žive ispitanice iz Beograda.
- U skoro svim gradovima/opštinama veći broj ispitanica je potvrdno odgovorio na pitanje da li deca imaju kontakt sa svojim očevima. U Aleksandrovcu, Babušnici, Beogradu i Čičevcu

su se u najvećem broju ispitanice izjasnile da se taj kontakt održava redovno, i to uglavnom vikendom ili jednom nedeljno. U Čačku su dobijeni podaci da se taj kontakt održava povremeno, dok su u Pirotu nije bilo posebnih zapažanja o učestalosti kontakta. Najčešće navođen razlog za nedostatak kontakta dece sa svojim očevima, u svim opštinama/ gradovima je da otac ne želi kontakt sa decom. Ispitanice su kao objašnjenje navodile da očevi nikad nisu priznali očinstvo (Aleksandrovac, Beograd), kao i da očevi imaju drugu porodicu. Pored navedenih razloga, u malim procentima ispitanice su navodile i smrt oca (7%). Samo je jedna ispitanica iz Beogradu navela da dete ne želi da vidi oca.

- Na pitanje šta im je najviše potrebno ispitanice su uglavnom imale slične odgovore. Najveći broj ispitanica u svim gradovima se izjasnio da im je potrebna finansijska podrška. U Aleksandrovcu, Beogradu, Čačku i Pirotu ispitanice su navele kako im je najpotrebnija pomoć u pronalaženju stalnog zaposlenja. Ovaj rezultat nije iznenađujući s obzirom na činjenicu da je situacija na tržištu Srbije u poslednje vreme jako teška. Iako podaci istraživanja pokazuju da je Beograd zajednica gde najveći broj ispitanica ima stalno zaposlenje to i dalje predstavlja veliki problem. Ispitanice iz grada Beograda su pored potrebe za poslom, u najvećoj meri navele da im je potrebna psihološka podrška kako bi se lakše nosile sa svakodnevnim izazovima samohranog roditeljstva. U Babušnici i Čačku ispitanice su navele kako im je potrebna pomoć u čuvanju dece. Iako veliki broj ispitanica živi u domaćinstvu sa svojim roditeljima, pretpostavka je da je pomoć u čuvanju dece potrebna onom delu ispitanica koje žive u domaćinstvu samo sa decom.
- Pirot je jedini grad/opština u kom su ispitanice navele kao jedan od najvećih problema "Održavanje kontakta sa ocem deteta", kao i to da bi volele da imaju veću podršku od očeva svoje dece.
- Ispitanice su u posebnim napomenama u svim gradovima iskazivale zahvalnost što se neko bavi njihovim problemima, što ukazuju da je ova grupa u našoj zemlji još uvek marginalizovana.
- Polazeći od toga da samohrane majke nisu prepoznate kao posebna grupa korisnika u sistemu socijalne zaštite, analiza potreba ove grupe je dodatno značajna za budućnost. Podrška samohranim majkama umnogome obezbeđuje pravilniji i bezbedniji razvoj dece. Podizanje svesti o problemima sa kojima se suočavaju samohrane majke predstavlja takođe jedan od važnih zadataka kako bi se smanjile predrasude okoline i obezbedilo bolje funkcionisanje u lokalnim zajednicima.
- Zaključeno je da problem samohranih majki složen i da postoji velika potreba za podrškom na lokalnom nivou. Problemi samohranih majki su različiti i zbog toga je neophodan multisektorski pristup, prilagođen individualnim potrebama korisnica. Posebno je uočen nedostatak socijalnih usluga u zajednici kao i slab kapacitet organizacija. Zbog toga se preporučuje nastavak podrške, u smislu jačanja kapaciteta organizacija, kao i produbljivanje teme i pristupa u smislu obima i intenziteta podrške u saradnji sa drugim relevantnim akterima.

Fondacija Ana i Vlade Divac
Ilije Garašanina 53a/7, 11120 Beograd
Telefon: +381 11 3341755

Email: hod@divac.com
web: divac.com